

מים זכים

זורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב"ק פב).

פרשת ויקרא - שבת זכור

[אמנם להלכה למעשה כתב המשנ"ב שם, שיש לפקפק בזה הרבה משום כמה טעמים, וע"כ יש למנוע מלצאת ידי קידוש ע"י קטן, עיי"ש].

- ב -

ובשער הציון (שם, אות ב) הביא את מש"כ ה'דרך החיים', שכל הנ"ל הוא דווקא בכה"ג שהקטן לא התפלל עדיין, דאז הקטן מחוייב מדין חינוך, במצות קידוש שמדאו, ונמצא שהקטן מחוייב אז בקידוש בדרגת חד דרבנן, ולכן הוא יכול להוציא בקידוש על היין, את הגדול שכבר התפלל, כיון דגם הגדול מחוייב כעת בקידוש רק מדרבנן.

אך בגוונא שהקטן כבר התפלל מעריב, אזי בכה"ג שוב אינו יכול להוציא את הגדול בקידוש על היין, משום דאז הקטן מחוייב בקידוש על היין, רק בדרגת תרי דרבנן, והגדול הוא חד מדרבנן, ובכה"ג הקטן אינו יכול להוציא את הגדול, עיי"ש.

- ג -

והנה לכא"ו צ"ע טובא בזה, דהרי גם בכה"ג שהקטן אכתי לא התפלל, מ"מ צ"ע כיצד הוא יכול להוציא את הגדול ידי"ח קידוש, והרי לכא"ו כאשר הקטן יתחיל לומר את הקידוש, ויזכור את השבת בדברי שבה וקידוש באמירת 'ויכולו', ויתחיל את ברכת הקידוש, ויזכור באמצע הקידוש גם את 'יצאת מצרים' (ואכמ"ל בזה), הרי לכא"ו הוא יקיים בזה מייד (מדין חינוך) את מצות קידוש דמדאו'.

וא"כ נמצא שמה שהוא צריך להמשיך אח"כ, 'כי בנו בחרת וכו', ברוך אתה ה' מקדש השבת', זהו כבר רק מחמת החיוב קידוש בברכה על הכוס, דגם גדול חייב בזה רק מדרבנן, - וא"כ לפי"ז נמצא, שבסוף ברכת הקידוש, הקטן יהי רק בדרגת חיוב של תרי דרבנן.

ומעתה לפי"ז נמצא, דלאחר שהקטן כבר ייצא את ידי"ח קידוש דמדאו' מייד בתחילת הקידוש, הרי הוא כבר לא יוכל להוציא את הגדול בחתימת ברכת הקידוש, כיון דלדעת הדה"ח הנ"ל, תרי דרבנן אינו יכול להוציא חד דרבנן בכה"ג וכנ"ל.

- ד -

וא"כ צ"ע טובא, כיצד לדעת הדה"ח הנ"ל, הקטן יכול להוציא את הגדול ידי"ח קידוש, בכה"ג שהגדול כבר התפלל וכנ"ל, והרי קיי"ל בהלי ברכות, שבמקום שאמרו לחתום, אינו רשאי שלא לחתום, ולהנ"ל אם הקטן יוציא את הגדול בקידוש, הרי יחסר לגדול את החתימה של ברכת הקידוש, - כיון שהקטן לא יכול להוציא את הגדול בחתימה, כיון שהקטן מחוייב בחתימה של ברכת הקידוש, רק בדרגת תרי דרבנן.

ואע"פ שנחלקו הפוסקים, האם כאשר לא חתם במקום שאמרו לחתום, יצא בדיעבד, או שלא יצא אפי' בדיעבד (ע"י במשנ"ב סי' קפז, ז), אך מ"מ לכתחי' הרי לכו"ע אינו רשאי

במשנ"ב (סי' תרפה, יח) כתב וז"ל, 'דע, דיש אומרים שצריך לקרות 'זכר עמלק' בציר"י, ויש אומרים שצריך לקרות 'זכר עמלק' בסגול, וע"כ מהנכון שהקורא יקרא שניהם, לצאת ידי שניהם', עכ"ל.

ויעוי' בספר 'שלמי תודה' (פורים סי' ד), שהביא את דברי רבינו מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל בזה, וז"ל: 'והנה יש שקורין מתחילה, תמחה את זכר עמלק בצירי, ומסיימים כל הפסוק, - ואח"כ חוזרין וקורין את כל הפסוק כולו שנית, ואומרים זכר עמלק בסגול, - ויש שקורין מתחילה תמחה את זכר עמלק בצירי, ומייד חוזרין וקורין תמחה את זכר עמלק בסגול, ואין מסיימים בקריאה ראשונה את כל הפסוק'.

ישמעתי בשם הגרא"ל שטינמן (שליט"א) [זצ"ל], דיותר נכון שלא לסיים הפסוק, שהרי מסתבר דהנידון אם לקרוא זכר בצירי, או בסגול, כל זה אינו אלא לעניין לכתחילה, אבל בדיעבד בכל עניין שקרא יצא, - וא"כ אם יקרא מתחילה בצירי ויסיים הפסוק, הרי כיון שזהו הפסוק האחרון, וכבר סיים הקריאה, א"כ כבר יצא ידי חובתו בקריאה זו, ואחר שיצא מה תועלת יש במה שיחזור ויקרא שנית'.

אבל אם לא יסיים הפסוק, ויחזור ויקרא שנית, שפיר יש תועלת בחזרתו, דכיון שעדיין לא סיים המצוה ולא יצא ידי חובתו, שפיר יכול לתקן הקריאה על צד היותר טוב, דכל זמן שלא גמר את כל המצוה, אף שכבר קרא תיבות אלו, יכול לשנות ולתקן שיהא הקריאה יותר בהידור, - אבל אם כבר יצא ידי חובתו, לא שייך לקיימה פעם אחרת בתוספת הידור', - עכ"ל הספר הנ"ל.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה לכא"ו יש להקשות על דברי מרן זצ"ל, שס"ל שאלו הנוהגים לסיים בתחילה את כל הפסוק, ורק אח"כ חוזרים וקוראים את כל הפסוק שוב, הרי שאינם מקיימים בקריאת הפסוק שנית, את מצות זכירת מעשה עמלק, כיון שכבר יצאו ידי"ח בקריאת הפסוק שקראו בתחילה וכנ"ל, - דלכא"ו י"ע טובא בזה, ע"פ מה שבהקדם יש להקשות קושיא גדולה, בדיני קידוש על היין, וכדלהלן.

דהנה במשנ"ב בהלי קידוש על היין (סי' רעא, ב), הביא את מש"כ ב'דרך החיים', שקטן שהגיע לחינוך, יכול להוציא את הגדול ידי"ח קידוש בליחה, אם הגדול התפלל כבר מעריב, - כיון שבגוונא שהגדול התפלל כבר, הרי הגדול כבר יצא בתפילתו, ידי"ח קידוש שמחוייבים מדאו' ביזכור את יום השבת לקדשו, - ורק מ"מ אכתי הוא צריך לקדש על היין מדרבנן, ובזה הקטן יכול להוציא את הגדול.

שלא לחתום, וא"כ צ"ע כיצד לדעת הדה"ח הנ"ל, קטן יכול לכתחילה להוציא גדול ידי"ח קידוש, אם הגדול התפלל כבר וכנ"ל, וצ"ע.

- ה -

והנראה לומר בזה, דבעל כרחך מוכח מהנ"ל, דכאשר הקטן לא התפלל, והוא בא לקיים (מדין חינוך) את המצוה מדאורי של 'זכור את יום השבת לקדשו', במה שעומד לקדש כעת על היין, - הרי שיי"ל שבכל ברכת הקידוש מתחילתה ועד סופה, מתקיימת שפיר המצוה מדאורי, של 'זכור את יום השבת לקדשו'.

כיון דאע"פ דאילו הקטן הי' מפסיק באמצע ברכת הקידוש, ולא הי' מסיים כלל את ברכת הקידוש על היין, הרי שפיר הי' יוצא ידי"ח הקידוש דמדאורי, גם בחצי הראשון של הקידוש וכנ"ל.

אך מ"מ אם הקטן כן יסיים את ברכת הקידוש על היין, הרי שקיום המצוה של קידוש מדאורי, ימשך להתקיים בכל ברכת הקידוש על היין, כיון שכל זמן שהוא עסוק במצוה דאורי של 'זכור את יום השבת לקדשו', הרי שבכל מה שהוא יוסיף לזכור את השבת בדברי שבח וקידוש, הוא יוסיף לקיים בזה את מצות קידוש שמדאורי.

ולכן כיון שהקטן מקיים (מדין חינוך) את מצות קידוש שמדאורי, בכל ברכת הקידוש שמקדש על היין מתחילתה ועד סופה, לכן י"ל שגם בחתימת ברכת הקידוש, הקטן שפיר מחיל על החתימה, שם של ברכה שנאמרה מפי בר חיובא בדרגת חד דרבנן, [ואע"פ שבאמת הוא לא 'חייב' מצד מצות הקידוש שמדאורי, להמשיך ולחתום בברכה, - וע"ע בזה], ולכן לדעת הדה"ח הנ"ל, הוא יכול להוציא בקידוש את הגדול שכבר התפלל, שגם הוא מחוייב בקידוש על היין רק מדרבנן.

וכן כששלחתי את הקושיא הנ"ל, למרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, השיב מרן שליט"א בזה"ל: 'הכל דבר אחד', ולכאוי' כוונתו למה שביארנו לעיל.

- ו -

ומעתה יל"ע טובא בנידו"ד, גבי מצות זכירת מעשה עמלק, דלכאוי' כיון שבמצות 'זכור את יום השבת לקדשו' מוכח, שבכל מה שהוא יוסיף לזכור את השבת בדברי שבח וקידוש, הרי הוא יוסיף לקיים בזה את מצות קידוש שמדאורי.

א"כ מדוע גבי מצות 'זכור את אשר עשה לך עמלק', ס"ל למרן בעל האילת השחר זצ"ל, שאלו הנוהגים לסיים בתחילה את כל הפסוק, ורק אח"כ חוזרים וקוראים את כל הפסוק שוב, הרי שאינם מקיימים בקריאת הפסוק שנית, את מצות זכירת מעשה עמלק, כיון שכבר יצאו ידי"ח בקריאת הפסוק שקראו בתחילה וכנ"ל.

וצ"ע מדוע לא נימא נמי בזה, שכשעסוקים באותו עניין, אזי בכל מה שיוסיפו לזכור את מעשה ומחית עמלק, ימשיכו לקיים את המצוה דמדאורי, וכמו שמצינו לעניין מצות 'זכור את יום השבת לקדשו', - **וצ"ע מאי שנא האי 'זכור' מהאי 'זכור'**.

- ז -

והן אמנם יש להוכיח עוד מהמבואר בדיני קידוש הנ"ל, - שבגוונא שאחד שמע את קריאת 'זכור', מבעל קורא שלא דיקדק כ"כ בקריאה, בכהאי גוונא שהוא ודאי יצא בקריאתו ידי"ח בדיעבד, - שלכאוי' אין לו עניין ללכת לשמוע שוב את קריאת פרשת 'זכור' במקום אחר, מבעל קורא שמדקדק בקריאתו, אם הי' הפסק בין ב' הקריאות.

כיון שכל מה שמצאנו התם, שאפשר להמשיך לקיים את המצוה מדאורי, גם לאחר שכבר יצא ידי"ח, זהו רק כשעדיין

הוא עסוק באותה המצוה, וכמו מה שהבאנו גבי קידוש על היין, שכל הזמן הוא עסוק במצוה דאורי, של 'זכור את יום השבת לקדשו', - **אך בגוונא שכבר הפסיק לעסוק במצוה, לכאוי' יש להוכיח מהתם, ששוב אינו יכול להמשיך ולהוסיף לקיים את המצוה, וכדלהלן.**

- ח -

דהנה מבואר התם, שבגוונא שהקטן כבר התפלל מעריב, אזי בכה"ג שוב אינו יכול להוציא את הגדול בקידוש על היין (לדעת הדה"ח), משום דאזי הקטן מחוייב בקידוש על היין רק בדרגת תרי דרבנן, והגדול הוא חד מדרבנן, ובכה"ג הקטן אינו יכול להוציא את הגדול וכנ"ל.

ולכאוי' מפשטות הדברים נראה, שבכה"ג שהקטן כבר התפלל מעריב, אזי שוב אין לו עיצה שיוכל על ידה להוציא את הגדול בקידוש על היין, - וא"כ יש לשאול, מדוע לא נאמר לקטן, שאע"פ שבאמת הוא כבר יצא את ידי"ח קידוש שמדאורי בתפילת מעריב, - אך מ"מ נאמר לו לכוין בקידוש על היין, שהוא רוצה לקיים בזה שוב את מצות 'זכור את יום השבת לקדשו' שמדאורי.

ואזי הקטן יצליח להחיל על ברכת הקידוש שעל היין, שם של ברכה שנאמרה מפי בר חיובא בדרגת חד דרבנן, וא"כ הוא יוכל להוציא בזה את הגדול שכבר התפלל, שגם הוא מחוייב בקידוש על היין רק מדרבנן.

[**ואע"פ** שהקטן באמת אינו 'חייב' מצד מצות הקידוש שמדאורי, להוסיף ולקדש על היין, כיון שכבר יצא ידי"ח בתפילה, אך מ"מ לא איכפת לו בזה, - דהרי גם בכה"ג שהקטן אכתי לא התפלל, הרי הוא לא 'חייב' מצד מצות הקידוש שמדאורי, להמשיך ולסיים את הקידוש על היין בחתימת ברכה, ומ"מ הוא יכול שפיר להוציא את הגדול שכבר התפלל גם בחתימת הברכה וכנ"ל, - וע"ע בזה ואכמ"ל].

- ט -

ולכאוי' ממה שנראה מפשטות הדברים, שבכה"ג שהקטן כבר התפלל מעריב, אזי לדעת הדה"ח, שוב אין לקטן עיצה שיוכל על ידה להוציא את הגדול בקידוש על היין, א"כ יש להוכיח מזה דהעיצה הנ"ל לא תועיל לזה, כיון שכל מה שאפשר להמשיך ולהוסיף בקיום המצוה, זהו רק כל זמן שעסוקים באותה המצוה, אך לאחר שסיימו לקיים המצוה והפסיקו לעסוק בה, שוב א"א להוסיף ולקיים המצוה שוב.

ולפי"ז לכאוי' י"ל, דה"ה נמי גבי מצות זכירת מעשה עמלק, שבגוונא שאחד שמע את קריאת 'זכור', מבעל קורא שלא דיקדק כ"כ בקריאה, בכהאי גוונא שהוא ודאי יצא בקריאתו ידי"ח בדיעבד, - שלכאוי' אין לו עניין ללכת לשמוע שוב את קריאת פרשת 'זכור' במקום אחר, מבעל קורא שמדקדק בקריאתו, אם כבר הפסיק לעסוק במצוה בין ב' הקריאות.

ואמנם באמת יש לפלפל ולהוסיף בזה עוד צדדים, שיתכן לומר שכן יהי' לו עניין ללכת לקיים המצוה שוב באופן של לכתחילה, אך הדברים ארוכים, וצ"ע למעשה.

ניתן לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה

ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות

בקו 'מים זכים': 02-633-5850

[כיום ישנם כ-60 תלמידי חכמים שליט"א

המאזינים לתגובות שהתקבלו במערכת]

ניתן לתרום להוצאות הפצת העלון, דרך עמדות 'נדרים פלוס' - [לעבור לקופות נוספות - להיכנס ל'קרבן צרכי הרבים' - ולגלוש למשבצת המצינית: 'עלון מים זכים'] - הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - הארות והערות יתקבלו בברכה בדוא"ל: a0527155442@gmail.com

להנצחת שמות לע"נ ולרפ"ש וכדו' (50@), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)